

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

17. An quis ob amissionem unius rei teneatur aliquando ad duplicem
restitutionem? Ex p. 6 .tr. 7. & Misc. 2. res. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

restituere non vult, aut si nunquam veniat ad pinguorem fortunam; quia si verè res illa restituenda est, & qui consumpsit, non restituit, aut non potest, obligatio redundabit in cooperantem.

6. His tamen non obstantibus, contrariam sententiam tenendam esse puto, vt alibi docui: nam in extrema necessitate omnia sunt communia, & grauissimum esset, eum qui ita indigens aliquid consumpsit, subire oneri restituendi. Et confirmatur. Quoniam aut res illa restituenda est ratione iniuste acceptionis aut ratione rei acceptae. Non ratione iniuste acceptionis, quia iuste accepta est: Nec ratione rei acceptae; quia res non permanet, neque ex ea factus est homo ditior: Ergo ex nulla parte superest obligatio restituendi. Confirmatur etiam, Nam extra extremam necessitatem si quis bona fide consumat rem alienam, & ex ea non fiat ditior, non tenetur ad restitutionem; ergo multò fortiori iure si consumpsit in extrema necessitate.

Alibi in ref. nor. præterita.

RESOL. XV.

An qui à Dæmone obtinuit aliquas pecunias teneatur illas restituere? Ex p. 10. tr. 15. & Misc. 5. Ref. 48.

§. 1. Olim de hoc casu interrogatus fui, & quidam Theologus dixit esse restituendas pauperibus pro Dominis à quibus Dæmon dictas pecunias sumpserat, & cum dicta bona sint incerta, eorum dominium transtulit ad pauperes, vt docet Amicus in *Cursu Theolog. rom. 5. disp. 4. dub. 12. numer. 44.* & alij communiter. Sed ego negatiuè respondi, quia Dæmon poterat illas pecunias sumere ex aliquo Thesauro sub nullius dominio, vel in profundo maris; Et idè modo inuenio hunc casum individualiter pertractare Iosephum de Ianuario, de *Casib. reseruat. resol. 38. per totam*, vbi firmat hanc conclusionem: Hæc bona possunt acquiri iusto, & iniusto titulo à dæmone: sed in dubio debemus supponere quod iusto, & iniusto titulo quis ea acquisiuit: ergo in dubio bona data à dæmone, possumus retinere. Nec obstat quod dæmon semper præsupponitur malus, consequenter quod iniusto, & non iusto titulo acquisiuit: Nam actio dæmonis semper præsupponitur mala, quando est inductiua ad nouam culpam: At quando actio continet in se differentiam in ordine ad peccatum, tunc parum refert dæmoni, & consequenter possumus accipere secundum sensum non malum in ordine ad nos, & indifferentem in ordine ad dæmonem, v. g. Quod intendit dæmon est dare pecuniam Mago: at quod hæc pecunia sit aliena, vel à profundo maris extracta, parum refert dæmoni, quia non inducit nouam culpam, seu hominem ad nouam culpam, ad quam inducere intendit, & sic censendum est in hoc, dæmonem non exercere partem peiorem in nostra consideratione, quia quod peior est in ordine ad nostram considerationem, est indifferens in ordine ad intentum ipsius dæmonis, & sic non est necessariò præsumendus malus dæmon in tali casu. Vel dicendum cum Vasquez *opus. de Restitui. cap. 10. d. 3. num. 10.* quod qui emit, vel dono accipit rem dubiè furtiuam cum animo restituendi vero domino, non peccat mortaliter; Si verò recipit sine tali animo peccat mortaliter, sed non tenetur rem illam statim restituere, sed præmittere diligentiam, & mutare animum: Quod si inuentio domini veri sit moraliter impossibilis; tunc neque tenetur diligentiam præmittere, sed sufficit habere animum restituendi, quoties inuenerit dominum. Nec tenetur ad ratam dubij restituere si fur est potens restituere vero domino rem illam, vel in æquivalenti, vel in pretio, immò nec peccat mortaliter sic accipiendo cum tali dubio, quia tunc non reddit rem difficilis restitutionis, cum possit fur ip-

se, vt dixi, quando reuera esset furtiua, in æquivalenti restituere. Et quia in casu nostro dæmon potest commode, & facile restituere proprio domino, accipiendo bona à thesauris absconditis, & à profundo maris: idè vsque dum non est certus, quod bona illa sint aliena, ad nullam tenetur restitutionem. Sed circa præsentem casum vide etiam Sanchez in *Summa tr. 1. lib. 4. cap. 41. num. 1. & cap. 42. num. 2.* & Sanchez de *Relig. rom. 1. lib. 2. cap. 15. num. 34. & cap. 17. num. 1. & 2.*

RESOL. XVI.

An bona fide consumens res consumptibiles unico usque teneatur vero Domino restituere, quatenus locupletior euasit, & fur non impotens ad restituendum? Ex p. 1. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 43.

§. 1. Exempli gratia, qui iniuitus edit bona fide cibos furtiuos, an teneatur restituere id in quo locupletior euasit, nimirum quæ domi expensius erat. Et affirmatiuè respondent Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez in *sum. rom. 1. lib. 2. c. 24. n. 34.* 2. Non reticcam tamè, contrarium docere Bannez in *2. 2. q. 62. art. 6. dub. 3. concl. 4.* Ledesman in *sum. 2. 2. tr. 1. c. 8. c. 14. post 14. conclus. dub. 3. dist. 4.* vbi assertiua sententia communiter Thomistas, Salonium in *2. 2. 10. 1. q. 62. art. 6. contr. 3. concl. 4.* Et ratio est, quia verus dominus non habet ius petendi à latrone ipsas numero res, si consumptæ iam sint, sed similes, vel eiusdem pretij. Sed similes, vel eiusdem pretij manent apud latronem, quas restituit, cum non sit redditus impotens ad restituendum; ergo recipiens ab illo non tenetur restituere, quamuis locupletior factus sit, sed poterit dominum remittere ad latronem, vt ab ipso recuperet res sibi furto ablatas. Prima opinio est probabilior.

RESOL. XVII.

An quis ob amissionem vnius rei teneatur aliquando ad duplicem restitutionem? Ex p. 6. tr. 7. & Misc. 1. Ref. 44.

§. 1. Cuiusmodi est dubium: & affirmatiuè respondendum est cum Molina de *infr. rom. 2. tr. 1. c. 2. dist. 263. n. 7.* vbi sic ait, iuxta hæc tenent dicta arbitror esse dicendum, si quis famulo, aut cuidam alij aliquid dedit, vt dono alteri traderet, si que iniuste id sibi viucipauit, aut traditionem, vel manifestationem donationis ei, cui facta fuerat, iniuste distulit, vt acceptare eam posset, contingatque eum, qui dono milit, interim è vita discedere, tunc tunc eiusmodi famulum, aut interuentum ad duplicem rei illius restitutionem, quando donatio non fuit ad pias causas, v. nam hereditibus eius, qui donabat, eo quod mandatum non fuerit impletum, mortæque mandatis expirauerit, ac proinde res illa peritineat iam non ad donatarium, sed ad hæredes donantis iuxta ea, quæ hæc tenent dicta sunt. Alteram verò donationem, quem vsurpatione, aut determinatione illa iniuste priuauit emolumento illo, quod alioquin erat consequuturus. Est verò hic euentus satis frequens in confessionibus, & à nemine explicatus. Hincque P. Molina, & post illum Sanchez de *matrim. rom. 1. lib. 1. disp. 6. c. 8. Lessius lib. 2. c. 18. dub. 6. n. 46.* & Bonacina *rom. 2. disp. 3. de contractib. q. 12. punct. 4. n. 1.* 2. Non deseram tamen adnotare Layman *lib. 3. tr. 4. c. 1. n. 6. in fine.* docere ad restitutionem faciendam hæredibus donatoris nuncium non obligari, nisi post iudicis condemnationem. Imò plus addit Auctor casuum de conscientia Bononia discusso in iussu Eminentiſſimi Principis, & Domini mei Cardinalis Columne

anno 1634. mense Septembri *casu fol. 42.* nempe probabiliter in tali casu nuncium eximi ab obligatione restituendi hæredibus donantis, atque adeo teneri solum ad restitutionem faciendam donatario, cui damnum culpabiliter intulit: nimis enim durum videtur obligare aliquem ad duplicem restitutionem ob amissionem vnius rei: quod multis probat rationibus, ex quibus, vt dixi, infert probabiliter rem illam destinatum non ad hæredes donantis, sed ad donatarium pertinere. Seias tamen sententiam Molinæ & aliorum nouissimè docere etiam Egidium Trullench in *Decalog. tom. 2. lib. 7. c. 17. dub. 4. num. 6. & 7.* vbi asserit, quod si culpa nuncij aliqua donatio non fuerit ante mortem donantis facta, teneri nuncium ad duplicem restitutionem: nam hæredibus defuncti tenetur ratione rei, quæ est illorum: donatario verd ratione damni, quod eius culpa contraxit: posito enim tali mandato tenebatur nuncius lege iustitiæ adhibere diligentiam, & mandatum ex mente mandantis in commodum donatarij implere. Vnde ego huic sententiæ libenter adhæreo: non damnare tamen tanquam improbabilem opinionem contrariam, quam, vt supra dixi tuetur decisio illa Bononiensis, si Nuncius vellet tantum donatario restitutionem facere. Pro quo etiam facit Emmanuel. Sæ *verb. donatio num. 21.* vbi sic ait. Mandatum donandi expirare morte mandantis, ait Couarruias, ego non nihil dubitose est enim res favorabilis & gratia quædam: ita ille. Et magis clarè *verb. mandatum. num. 2.* cuius quidem sententiam probabilem putat Lessius *obs. supra. l. 2. cap. 18. dub. 6. num. 46.* Et idem infert & docet iuxta illam nuncium, in casu de quo loquimur, non teneri hæredibus, sed solum donatario restitutionem facere: vnde si Nuncius mihi confiteretur, & nollet stante supradicta opinione nisi donatario restituere, ego illi absolutionem non negare.

RESOL. XVIII.

An qui amisit alterius gemmam mille nummorum putans esse tantum centum nummorum, teneatur restituere mille aut centum?

Et an omittens, data opera, diligentiam adhibere, quam alias non teneretur, ad damnum proximi inferatur, teneatur ad restitutionem?

Et an si quis cænet eo sine, vt sequatur pollutio nocturna, peccet contra temperantiam, quamvis non peccet contra illam canando?

Et sequitur occisorem, ob cuius delictum alius cui imponitur per errorem, puniatur, non teneri ad restitutionem.

Et quid, si in eum sine, vt alter puniretur, commisit homicidium, vt e.g. si interfecit illum cum alterius gladio, & data opera, relinqueret gladium, vt agnosceretur esse alterius, & propterea alter conuinceretur, delicti, an tunc teneatur resarcire damnum, &c? Ex p. 1. tr. 2. & Misc. 2. Ref. 34.

§. 1. **T**eneri ad restituendum mille affirmat Eminentissimus Cardinalis Lugo; sed aduersus illum insurgit Ioannes Pontius in *curso Theologico disput. 2. q. 2. conclus. 2. num. 6.* Vbi sic ait, Obiicies: Proiciens in mare gemmam proximi valentem mille nummis; quam tamen ipse putaret valere tantum centum nummis, teneatur restituere mille nummos: ergo quamuis pateret ipsam valere duobus assibus, si valeret centum nummis teneatur restituere centum: sed non peccaret tamen, nisi venialiter: ergo damnificans, cum culpa tantum veniali tenetur sub mortali ad restitutionem. Cardinalis de Lugo negat consequentiam, & dat disparitatem, quia in casu antecedentis intulit cum culpa mortali damnum graue, & eo ipso obligatur ad resarcendum totum damnum inde secutum, etiam si ig-

Tom. VII.

noretur: sic enim ei, qui est in mora restituendi, imputantur casus fortuiti, sequentes, vt gratia: si non restituens librum alienum cum deberes, & postea comburatur, teneris ad valorem Domino restituendum: sed in casu consequentis non inferitur iniuria grauis, & consequenter non est obligatio restituendi, consequentia damna non præiudicia.

2. Hæc tamen doctrina difficilis est: nam in probatione primæ partis petitur principium: nec probatur sufficienter per illud exemplum de obligatione eius, qui est in mora restituendi librum ad satisfaciendum, si postea comburatur: Nam, vel est in mora culpabiliter mortaliter, vel non est: si non est, non obligabitur in conscientia ad resarcendum damnum magis, quam proiciens gemmam, quam putat valere duobus assibus tantum, cum tamen valeat centum nummis. Si est in tali mora tenebitur: quia cum culpa mortali fuit in causa cur alius non haberet suum librum, & propterea tenetur restituere. Sed qui perdit gemmam mille nummorum, putans tantum esse centum nummorum, non est in causa culpabili cur alius perdit gemmam mille nummorum, sed tantum centum: ergo non tenetur restituere nisi centum quantum ad obligationem conscientie, seclusis legibus particularibus, quibus posset ordinari, vt restitueret mille, quæ propterea debet soluiere cum à Iudice condemnaretur. Itaque potius negandum est antecedens obiectionis. Ita ille.

3. Sed si aliquis hic incidenter quærat, An omittens data opera diligentiam adhibere, quam alias non teneretur, vt damnum proximi inferatur, teneatur ad restitutionem? Negatiuè respondet Pontius vbi supra ex Nauario, & Turtiano contra Cardinalem Lugo: Nec obstat cum ipso Lugo asserere, quod si quis cænet, eo sine, vt sequatur pollutio nocturna, peccabit contra temperantiam; quamvis non peccaret contra illam canando, cum posset alias licitè ad bonos fines, quamuis præiudicaret pollutionem secuturam: ergo quamuis ex iustitia non teneatur quis adhibere maiorem diligentiam, quam adhibet ad cauendum dampnum proximi, obligabitur tamen vt non eo sine faciat aliquid, vt sequatur damnum illud.

4. Respondeo, quamuis totum concedatur, nihil haberi ad propositum; quia quamuis iniuste faceret & contra iustitiam, qui vellet interficere proximum, aut furari ab ipso, tamen nisi interficeret, aut furaretur, non teneretur ad restitutionem: ergo quamuis aliquis obligetur ex iustitia, vt non eo sine faciat aliquid vt sequatur damnum proximi, non sequitur quod teneatur ad restitutionem. Et si dicas, quod non ex illo animo præcise teneatur, sed ex eo, quod sequatur ex tali animo malum proximo.

5. Contra; quia quamuis sequatur; quia tamen non sequitur, nisi mediante causa, quæ secundum, se licitè applicari posset, negatur obligationem restitutionis inde concludi.

6. Hinc sequitur consequenter, occisorem ob cuius delictum alius, cui imponitur per errorem, puniatur, non teneri ad restitutionem, etiam si intenderit, vt alter propterea puniretur; quia etiam si intendere iniustam castigationem proximi sit peccatum graue; quia tamen castigatio ipsius non processit ex illa intentione, nisi mediante illo delicto, ex quo alias non sequeretur illa obligatio, non tenebitur ad restitutionem. Sed si modus quo committeretur delictum esset talis, vt per se esset causa vt alius puniretur; & eo sine illum adhiberet, vt verbi gratia, si interficeret illum alterius gladio, & data opera relinqueret gladium, vt cognosceretur esse alterius, & propterea alter conuinceretur delicti, tum teneretur ex iustitia resarcire damnus alterius.

RESOL